

GAZETA TRANSILVANIEI

PROPRIETARĂ-ASOCIAȚIUNEA „ASTRA” BRAȘOV
Care de două ori pe săptămână prin îngrădirea
Comitetului de redacție.
Adresata tipografiei „Astra” nr. 102.
Pagini 4-6-8 Lei 3.

STEAG RIDICAT LA
1838

GHLBARIȚIU ȘI SPIRIȚ DE LUPTĂ PURTATE SUB CUTELE LUI MUREȘENI
DE ATĂȚIA URMAȘI, ÎN FRUNTE CU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BRAȘOV.
B-dul REGELE FERDINAND Nr. 12 Tt. 1513
Abonamentul anual lei ... Autorități și Societăți lei
Anunțuri și reclame după tarif.

Nr. 59 Inreg. Trib. Brașov E. II No. 6. II. 71/942

Sâmbătă 11 Noembrie 1944

Anul 107

Epurație socială

de Dr. Valer Stîughe

Generația actuală a cunoscut, în ultimele două decenii, diverse momente ale vieții noastre sociale și de stat, al căror conținut l-au definit expresii cu mare răsunet la timpul său: controlul averilor, purificarea rasei etc. Nu știu în ce măsură aceste ofensive sociale au dat roade. Mai repede îmi vine să cred că toate s'au redus la ceea ce în mod plastic se spune: „furtună într'un pahar...”

În zilele noastre cunoaștem alt moment din sbuciumata viață a țării. Momentul de față poartă eticheta: pedepsirea criminalilor de război și epurația aparatului de stat și a întreprinderilor particulare. Nu am căderea să discut aceste inițiative de stat; aceasta e treaba guvernului. Fîndcă veni însă vorba despre epurație, socotesc că e necesar să rețin atenția cititorilor noștri asupra așa numitei epurații sociale, atât de utilă azi și în viitor societății românești.

Societatea omenească își are legile ei imuabile, pe care dacă le nesocotim, provocăm conflicte, dezechilibru și turburări grave în evoluția vieții colective.

Scopul vieții este fericirea noastră ca indivizi și ca neam și acest ideal nu-l putem atinge decât dacă fiecare dintre noi conlucrăm armonios, conduși de înaltele principii ale eticii sociale, la clădirea marelui edificiu al unei vieți sociale sănătoase și durabile.

Ce binefacere ar fi pentru neamul nostru, dacă fiecare Român ar fi pătruns de acest adevăr! Din nenorocire însă societatea noastră nu-i lipsită de uscăturile ei. Sunt deochiații societății, pe care îi cunoaștem, dar pe care nu-i mărturisim în public, sau dacă nu-i cunoaștem, îi simțim în mod instinctiv la primul contact cu ei. Iată-i:

Sunt întâi vagabonzii politici, cei care fac salturi acrobatice dintr'un partid politic în altul, cei care își schimbă culoarea cămășii după cum le cade mai bine. Acești oameni au sufletele pustii, lipsite de credință, lipsite de ce-i mai de preț în structura sufletească a unui om, credința nestrămutată în convingerile sincere ale sale, oricare ar fi ele, credința pe care unii și-o apără cu riscul libertății și vieții lor. Aceștia sunt oameni, sunt caractere; vagabonzii politici nu!

Continuare în pag. 4-a

Majestate, întru mulți ani!

de V. Brantse

Neamul românesc de pretutindeni prăznuiește cu smerită reculegere ziua M. S. Regelui Mihai. Nu cu trâmbițe și surle, nici cu fastul purpuri regale. Simplu, ostășește, fără ingenunchează la răsruce de drumuri și înalță o caldă rugă pentru viața și sănătatea tânărului Monarh.

În zare zăngănesc armele. Lupta se îndepărtează de hotare. Pe ogoare, în loc de sămânță, s'au risipit cu prisosință vieți tinere de eroi. Mustește gila de sânge. Clocotesc încă vălurile de freacă-tul luptei stîlșe.

În pământul desrobitei Transilvanii încolțesc, în plină toamnă, mușchii primăverii viitoare.

Când acum două decenii și mai bine, după întregirea hotarelor noastre, tânărul vîlstar regeș primii numele de Mihai, cu toții am socotit că era sortit să pecetluiească Unirea cea mare, săvârșită pe veci.

Timpuri violente și mai ales drumuri greșite au prăbușit însă tot ceea ce se clădise

cu milenare suferințe și cu urtase jertfe. Și iată, pe umerii tânărului Rege căzu povara unui neam răstignit, a unei țări destrămate și a unui destin impla-

cabil. În aceste împrejurări tragice urcă treptele domniei M. S. Regele Mihai.

Numai un Mihai putea să mai ridice spada sfărâmată pe câmpa Turzii. Numai un Mihai putea să aline nedreptățile săvârșite neamului.

În clipele actuale de frământări, fără întreagă a priceput că M. S. Regele Mihai a fost sortit de destin să reintregească hotare sfărâmate. Că în clipa când I se sortise numele Voievodului — se a despicat în două zarea

istoriei zămislind în-ceputul conștiinței naționale — pe căile înstelate ale cerului s'a înscris și drumul ce aveam să-l străbatem.

În sonoritatea regescului nume slau nge mănecă ca o sfîntă treime: focul purificator al săbiei Arhanghelului, jertfa totală a întregitorului Mihai și nădejdele unui neam obidit într'un Craiu tânăr.

De aceea, de ziua M. S. Regelui Mihai, neamul strâns unit în jurul dinastiei, care

s'a dovedit providențială, înalță o bună și sinceră urare:

Intru mulți ani, Majestate!

Din înțelepciunea eminesciană

Nu spera când vezi mișel
La lăbândă făcând punte,
Te-or întrece nătărăii,
De ai fi cu stea în frunte;
Teamă n'oi, căta-vor iarăși
Între ei a se întrece,
Nu te prinde lor tovarăș:
Ce e val ca valul trece.

„Glosa” M. Eminescu

Prea multe împușcături

În fiecare noapte în oraș se aud, prin toate cartierele, împușcături. De sigur, pe unde a trecut războiul, au rămas multe cartușe despre care nimeni nu cere nimic socoteală. Soldatul, mai ales după atăția ani de război, s'a învățat să tragă cu pușca. Psihologic, fenomenul e foarte explicabil. Un ostaș trage cartușul în stele cu un fel de pasiune, lăsând la o parte pe cei ce își curăță astfel arma, uitând că procedând așa, țeva se iclează.

Dacă cerem autorităților în drept să ia măsuri, în limita posibilului, o facem pentru cetățenii orașului și nu contra ostașilor. Trebuie făcuți să înțeleagă cu bunul lor simț, că una e spațiul frontului, și alia orașului, cu femei, cu copii, cu bătrâni, cu oameni care n'au nimic agresiv în ei.

Unuia, un gionț astfel rătăcit l-a intrat pe geam și s'a infipt în grindă. Să recunoaștem că asemenea surprize nu-s deloc plăcute. Tot așa de ușor s'ar fi putut întâmpla să se înfigă în vrenul din membrii familiei.

Cum se pot lua măsuri, nici noi nu știm. Dar autoritățile în drept, credem noi, tot pot face ceva sau, mai exact: au datoria să facă.

Noi le rugăm în numele cetățenilor orașului.

„Gazeta Transilvaniei”

Dintr'ale dacoromânului Iraclie Porumbescu

Tunuri ardeleno contra nemîșmului sucevean

de Leca Morariu
prof. univ.

I.

Dacoromânismul lui Iraclie Porumbescu (1823—1896), dărzul lui nepreget de a se întei în românism la focare valahicești de pe cine știe unde, noi l-am semnalat nu odată. Și iată-l acum confirmat și documentar în două scrieri ale eminentului¹⁾ și binecuvânta-

tului animator naționalist Vincențiu Babeș (1821—1907), redactor la ziarul „Albina” dela (Viena și Budapesta), cătră chiar Iraclie Porumbescu.

Scrisoarea din 1870, mărturie vie pentru colaborarea lui Iraclie P. la „Albina” și profund impresionantă prin râvna de a bombarda nemîșmul brutal dela gimnaziul²⁾ Sucevei.

Chestiunea austriacismului dela Liceul Sucevean, faimos mai ales sub directorul de sinistră amintire J. Limberger³⁾, revine și'n scrisoarea din 1871. Iar dorința lui Vinc. Babeș de „a

1) Vezi rev. „Făt-Frumos” An. X 1935, 112—113; „Revista Bucovinei” An. II 1943, 156—157; și „Gazeta Transilvaniei” Nr. 35 din 27 Mai 1944.

2) Care se ilustrează atât de generos și'n biografia marelui Epaminonda Bucevschi al Bucovinei — vezi „Făt-Frumos” An. VI 1931, 16—17; Cornelia Gheorghian, *Bucovina în pictură Epaminonda A. Bucevschi*, București 1935, 24—26; și Leca Morariu, *Epaminonda Bucevschi, gloria picturii arborosene*, Cernăuți 1943.

3) Recte: Liceul (nemîște: Ober-Gymnasium I)

4) Pentru care ajunge să cităm din *Amintirile* lui Constantin Morariu (vezi „Făt-Frumos” An. III 1928, 75) doar atât: „Dela directorul Limberger însă mi-a rămas amintirea cea mai urtă... Cu zoologia lui în clasa a șasea, el era un pedant nesuferit, un adevărat ucigaș de spirit și pe elevii români îi prigonisă sistematic... Iar altui elev român i-a zis: — D-ta citești gazete valahe; dacă însă citești gazete valahe, apoi du-te la Valahia! — Limberger a nimicî și societatea și biblioteca studenților (= elevilor) români!”

Cunoștințe folositoare

Pământul și cerul

Pământul face parte din familia soarelui. Se învârtă într'un an în jurul lui, împreună cu alte 8 planete. Sunt vreo 36 de membri în familia soarelui. Adevărată cloșcă cu pui.

E un cuib de corpuri cerești ca altele multe, ce se zugrăvesc, cele mai mari și mai strălucitoare, pe bolta cerului înstelat.

În grădina cerului e ca și într'o pădure. Sunt semințe care incolțesc: sunt copaci care cresc, luând locul celor bătrâni care cad la pământ. Nimic nu e veșnic; totul se schimbă, e în prefacere, în cer ca și pe pământ.

Și planeta noastră se preface ca și soarele, ca și stelele. Sunt stele care mor, sunt stele care apar. Roata vieții necontenit se mișcă și pe cer.

Vieța pământului nu e fără prefacere. Altfel a fost odată, când continentele și oceanele nu aveau aceeași împărțea cum au azi. Pe pământul fărași noastre odată s'au întins apa oceanelor, în locul unde azi se trag brazde pentru semănat.

Pământul, făcând parte din familia soarelui, este sub influența acestuia. Soarele dă lumina și căldura de cresc buruienile. El însă își duce viața proprie, dar aceasta se răsfărâge și asupra pământului. Când în vatra soarelui se află clocotiri de puteri, acestea ajung la pământ, aducând furtuni, ploii și secete mari.

Dar nu numai soarele se amestecă în viața pământului. Și luna vine 'n joc. Atrage spre ea învâlișul oceanelor, de nasc valuri ce se trag dela țarm sau se apropie de el în răstimpuri regulate, de poți potivi ceasornicul după mișcările lor. Prin aceasta luna se amestecă și în viața omului.

Dar nu e numai atât. Din depărtate adâncuri ale cerului, plouă pe pământ zi și noapte cu praful ce se lasă din sfărâmarea corpurilor moarte cerești. Praful cade la fundul oceanelor ori se aștern ca și praful din odăi pe întinsul zăpezilor polare. Din vreme 'n vreme cad din cer ca un soiu de grindină de pietre cerești. Se întâmplă de cad stânci întregi; în locul unde a căzut cu putere, se face o groapă mai largă de cât a celui mai puternic obuz. Va să zică scoarța pământului se îngroașă cu material ceresc, ce cade necontenit la fața lui.

Când și soarele va prinde șgură și se va întuneca, atunci va fi și moartea pământului. Va rătăci în drumul lui, cum e luna, fără verdeață, fără animale, fără apele care mereu își schimbă fața. Va rămâne ca un sloiu de pătră.

Cum se țin cărțile

În casa săteanului în care au pătruns câteva cărți, acestea să nu fie asvârlite pe unde se nimereste, sub o grindă, pe după sobă. Să li se deie cinstea cuvenită, spre a fi păstrate cum trebuie.

Oricare gospodar, meșter în toate, își poate face câte un dulăpior, din câteva scânduri făcute. Pe rafturile lui se așează cărțile în picioare una lângă alta, în felul arătat în figura de sus, un frumos blidar înflorit, de care se poate anina ba o ploscă, ba o ulciacă. Dulapul cu cărți poate fi și o podoabă în casă.

Nu sunt de când lumea

Nici nu ne-am putea închipui să ne așezăm la masă fără lingură, furculiță ori cuțit. N'a fost așa de când omul e pe pământ. Nici chiar împărații din Apus pe vremea lui Alexandru cel Bun, nu cunoșteau furculița. Rupeau carnea cu degetele sau cu dinții și se ștergeau cu fața de masă.

Iată de când se cunosc instrumentele zilnice întrebuițate azi.

Săpunul este folosit de acum 1000 de ani.

Ochelarul dela anul 1313.

Lingura abia de pe vremea lui Ștefan cel Mare anul 1500.

Zlarele și ceasornicul de buzunar cam tot pe atunci.

Cartoful e adus în Europa acum 360 ani.

Cafeaua e cunoscută în Europa abea de 320 ani.

Zahărul din sfeclă e folosit din 1747.

Creionul de scris de 153 ani, ca și *culele de fier*.

Drumul de fier e folosit din 1825.

La noi cea dintâi linie ferată e din 1869.

Plicurile pentru scrisori s'au introdus din 1830.

Chibriturile de puctoasă din 1852.

Cuiele de lemn pentru talpă din 1839.

Hârtele din lemne se fabrică de un veac numai (1843).

Lampa cu gaz se cunoaște numai dela 1855.

Cartea poștală se folosește din 1869, (când s'a deschis și Canalul de Suez).

Becul electric cu fir e în folosință numai de 65 ani.

Cinematograful a fost descoperit abia în 1895.

Radio, abia de 22 ani este folosit.

Cronica satului

Despre sănătatea populației dela țară s'a scris mult de tot. Și totuși problema sanitară la sate este ne-rezolvată. De altcum problema nu este numai sanitară; ea are și *alte fețe*: unele de natură socială, altele de natură educativă și chiar de ordin administrativ. Îmbunătățirea sănătății la sate nu poate fi decât rodul muncii — o muncă săvârșită cu tragere de inimă — a tuturor factorilor care conduc viața satului. Sănătatea țaranului atârână mult de *felul de viață* și de mijloacele ce le are pentru îmbunătățirea lui. Se mai cere apoi o *educație specială*. Săteanul trebuie luminat, să înțeleagă că cea dintâi grijă de sănătatea lui trebuie să o aibă el însuși, hrănindu-se cu mâncări sănătoase, păstrându-și trupul curat și îngrijindu-se cu doctor în caz de boală. Urmează să se ia apoi măsurile de natură sanitară. Satul trebuie să aibă case igienice, apă bună de băut, lumină și hrana necesară. Măsurile luate de oficialități cu privire la igiena și asistența medicală pentru muncitorii ogoarelor se cer astfel completate cu o serie de reale măsuri de natură socială și culturală luate de către autoritățile locale. Pentru că sănătatea la sat este înainte de toate o chestiune de *civilizație*, de stare culturală.

Procesul ei de îmbunătățire merge paralel cu propășirea satului sub celelalte aspecte culturale și economice.

Iată de ce starea sanitară a săteanului face parte încă din muzica viitorului.

gh. t.

CUPRINSUL

Gh. Tulbure: Cartea pentru popor
T. Geantă: Să trăim ca frații
T. M. Frăsineanu: Pentru jertfitorii de acum și de totdeauna
Onisfor Ghibu: Minte și inimă, nu petere și bogăție
I. Sasu Ducșoara: Toamnă la stână
Vasile V. Sasu: Crăiasa Liniștei
 Cunoștințe folositoare
 Cronica satului

ANUL II

FOAIE

PENTRU

MINTE, INIMA ȘI LITERATURA

SERIA II

Săptămânal al „GAZETEI TRANSILVANIEI” pentru cultura poporului

Nr. 43

Redactor GH. TULBURE

11 NOEMVRIE 1944

Cartea pentru popor

de Gh. Tulbure

Cartea cu subiect din lumea satelor a fost cea dintâi hrană sufletească a copilăriei noastre. În vacanțele de vară, ca și în serile de iarnă, petreceam cu dragă inimă în mijlocul țărănilor, citindu-le mai din poveștile lui Creangă, Ispirescu și Pop Reteganul, mai din isprăvile haiducilor Iancu Jianu, Bujor, Tunsu și Grozea, mai din povestirile și anecdotele lui Bărsan-Iarnik, Gh. Cătană și T. Bogdan, pe care le cumpăram dela librăria lui Ciurcu. O carte bună cuprinde un loc foarte însemnat în sufletul băiatului de școală. Ea poate fi câteodată un început de fericire sau de nefericire. Ea poate să fie un bun îndreptător pe drumul vieții și poate fi un rău sfătuitor. Am cunoscut elevi care, de dragul unei cărți, care le vorbea frumos și pe înțeles despre plugărie și despre pomărit, au părăsit liceul și au plecat la școala de agricultură. Aceeași înăurire bună sau rea poate s'o aibă cartea și asupra omului primitiv, asupra țaranului. Totdeauna ne-a plăcut să citim cărți în care se dau povești poporului într'o formă atrăgătoare. Plăcerea asta va fi fost, probabil, mobilul sufletesc care ne-a pus condeiul în mână și ne-a îndemnat să scriem

și noi câteva cărți de povești, legende și istorioare pentru lumea satelor.

A scrie povești este mai ușor, decât a scrie altfel de cărți pentru popor, o schiță, un roman sau o nuvelă, cum ar fi de pildă *Popa Tanda* lui Ion Slavici. Nuvele în genul lui Popa Tanda dacă am avea cu sutele și n'ar fi prea multe. Cititorii satelor le-ar sorbi pe nerăsuflăte.

Am căutat să găsec și în literaturile străine astfel de cărți. Am citit cartea lui Pestalozzi: *Leonard și Gertruda*, o povestire în care se zugrăvește cu talent starea înăpăstiată a satelor din Elveția cu vreo sută de ani în urmă. Am citit nuvele lui Simion Kobilanschi, întitulate *Dumitru Stan*. Așa se numea eroul principal, un fost sergent-major, care, ieșit din armată, se întoarce în satul său de naștere, unde este ales învățător.

În mai puțin de 7 ani, acest Stan, schimbă cu desăvârșire fața comunei sub toate aspectele. Cam același subiect se găsește tratat și în cârticica „*Das Goldmacherdorf*” scrisă de Heinrich Zschokke, al cărei erou realizează aceleași minuni în viața satului său, ca Du-

mitru Stan. S'ar putea crede că autorii și-au împrumutat subiectul și chiar autorul lui Popa Tanda pare a se fi inspirat din aceste cârticice. Fapt, care nu scade nimic din valoarea operei lui Ion Slavici. Povestirea lui H. Zschokke a fost localizată la noi de Ștefan Negulescu sub titlul *Comoara*, un adevărat roman al satului părgănit care, datorită dascălului Florin, ajunge *sat-model*, admirat de toți boierii orașelor. Nu cunosc o altă carte mai bună în genul acesta.

Dar să nu uităm un lucru. Minunata schimbare la față a satului, prin străduința de fier a unui fruntaș, a unei căpetenii sătești, se poate întâmpla nu numai în literatură, ci chiar aveau, în realitate. Amintim numai exemplul comunei Vlădeni, de aici din județul Brașov, pe care-l cunoaștem din copilărie. Satul acesta înălțat în chip umitor sub raportul cultural, economic, moral și gospodăresc, datorită unui singur om care a fost notarul Zorca, vreme de 30 de ani, este în adevăr un exemplu tipic. Dar despre cărțile pentru popor ca factor de propășire gândă cum și despre propășirea satului prin sine însuși, ar mai fi multe de spus. Și le vom spune.

Să trăim ca frații

de T. Geantă

În lumea asta sunt oameni de toată mână, fiecare după cum l-a croit Dumnezeu. Și mai ales cum l-a crescut familia și școala.

De dorit ar fi ca toți să se iubescă unii pe alții, toți să trăiască în frăție.

Ți-e mai mare dragul când vezi oameni de înțelegere și de unire, care fug de vrajbă și dihonie. Țara cu asemenea cetățeni merge numai înainte. Elveția este o țară mică cu pă-

mânt prețios, numai văi și munți.

În acest stat trăiesc trei națiuni diferite: Germani, Italiani și Francezi. Se înțeleg totuși așa de bine, parcă ar fi frați de sânge.

Țara lor e săracă și totuși cetățenii trăiesc foarte bine, și au de toate pentru că sunt oameni, economi, cuminiți și liniștiți.

De acolo aducem noi minunatele ceasornice și vitele de rasă.

Dacă într'o țară cu popoare deosebite e pace și frăție, cum ar trebui să fie la noi?

Toți câți vorbim limba românească, toți câți avem aceeași credință, ace-

leași obiceiuri, aceleași cântece, acela sânger suntem frați.

Într'o unire, într'o înțelegere și o simțire trebuie să ajutăm statul nostru să se așeze în fruntea celorlalte state vecine.

Să fim chiar pildă de frăție pentru că viața noastră e o viață nobilă. *Strămoșii noștri Romanii au speriat omenirea cu puterea lor și cu bărbăția lor.*

Altfel, am mai fi noi pe aci? Câte valuri de foc potopitor au trecut peste noi!

Continuare în pagina 3-a

Crăiasa Liniștei

de Vasile V. Sassu

II

Peste prințul cel tânăr, parcă coborâse o vieță din vis. Crăiasa Dragostei imprăștiă mereu în sufletul său parfumul fericirii. Ființa sa se îmbătase în apropierea acestei făpturi cerești, ca de un vis bun care îți dă o amețală plăcută și uitase cu totul de Crăiasa Liniștei.

Intr'una din aceste zile de vis, dar cu trei ceasuri rele, prințul porni vesel la o vânătoare, pentru care făcuse mari pregătiri și poftise și pe alți prinți vecini.

Dela castel plecaseră aproape toți curtenii și nu mai rămăsese decât alaiul domniței, care o alintă, de câte ori pleca prințul undeva.

Astfel — și în această zi, — după ce porțile cele grele se închiseră, cu toată tovarășia fetelor ce o alintau, simți un gol mare în suflet, care creștea din clipă în clipă. Trimese fetele să se plimbe prin aleele cele tănuite ale castelului, iar ea se așeză la un geam din turnul cel înalt, de unde putea privi până departe, în zarea care se deschidea înainte ca un ocean fără margini.

Deodată, din împărăția azurului, se desluși la început numai ca o rânduică, apoi tot mai mare, până ce, în fața ochilor mirați ai domniței se înfățișă un călăreț frumos care spinteca văzduhul călărind pe un cal ce fugea ca o nălucă. Venea mereu, venea drept spre castel, de parcă ar fi avut o veste mare de adus dela marginile lumii și în câteva clipe fu în dreptul castelului. Domnița voi să se ascundă, dar era prea târziu. Tânărul acela tulburător de frumos, flutură vesel o năframă albă și grăi:

— „Crăiasa Dragostei, pe tine te caut! Merg la luptă crâncenă, dar mă întorc când va veni timpul“. După rostirea acestor cuvinte, se depărtă, pierind în zările răsăritului, tot așa de repede precum și venise.

Domnița cea tânără rămase încă multă vreme pe gânduri la geamul din turnul cel mare, cercetând zarea care ascunsese în dosul perdelelor sale, poate, o inimă dragă.

După puțin timp sosi și prințul dela vânătoare, bucurat foarte, căci vânătoarea reușise de minune. Urcă în fugă treptele de marmoră ale turnului în care se afla domnița și când năvăli bucurat ca un copil, în odaia ei împodobită ca a unei împărătese, mare îi fu mirarea, când își văzu pe aleasa inimii destul de tristă, încât să nu se poată preface.

— De ce ești tristă crăiasa mea, o întreabă el dulce și îngrijorat?

— Nu sunt tristă dragul meu prinț, șopti Crăiasa Dragostei, dar am visat ceva, care n'ași voi să se întâmple.

— Ce ai visat, întreabă iar prințul, alintând-o cu nețărmită dragoste?

— Lasă nu-ți mai spun căci nu trebuie să ne luăm după visuri.

Prințul nu mai întreabă nimic, deși nu prea înțelese multe. Incetul cu incetul, veselia și dragostea învioră iar bolțile cele mari ale castelului.

În miezul unei nopți, cineva bătu în poarta de aramă a castelului. Prințul și toți slujitorii se treziră înspăimântați. O astfel de bătaie puternică, nu auzise de mult în poarta bătrânului castel. Armașul și cu prințul întrebară răstit printre gratiile ferestrei dinspre poartă:

— Hei! Cine îndrăznește să turbure liniștea nopții?

— Cel căruia i-ai răpit dragostea vieții!

— Nu ți-am răpit-o eu, dar ce vrei străinule?

— Să mi-o iau înapoi hainule!

— Indrăznește, dar la seama că zănele cele bune sunt prietenele castelului meu!

— Așteaptă-mă în Zodia Leului, în seara când se va uita soarele înapoi peste culmi! Abia rosti aceste vorbe și se topi în negurile nopții.

*

În castelul din Plaiul Liniștei, veselia se prefăcu în zăngănit de săbii și scrâșnet de plă care ascutea vârurile lăncilor. Fețele tuturor, parcă se pregăteau de o înmormântare. Vorba sunătoare devenise șoaptă. Oastea castelului era în picioare.

Prințul și Crăiasa Dragostei, nu mai puteau zămbi decât ca să-și arate unul altuia că sunt liniștiți.

Stelele cerului își urmau tainicul lor drum, iar zodia leului își pregătea domnia. Iată că în sfârșit Steaua Leului se arătă deasupra lumii ca un împărat puternic.

— Sfârșitul în n-rul viitor. —

Toamnă la stână

Imi bate toamna 'n geamuri cu-aripl și cloc de corb

Și-mi băjbăe 'n suhaturl al depărtării orb.

Imi sună zlofti de-aramă în pâcla din arniști

Silhastrul dela schitul cu sfinți străvechi și liniști.

Toți bacii de-altădată cu anii ce s'au frânt,

Se-adun de prin coclauri și'n serum de ramuri cânt,

Iar Vara-mi fuge 'n hăuri, de gât cu toți pandurii

Și'n părul ud de ploate bocii Muma-Pădurii.

În spuza dela târlă zadarnic merg și caut;

Nu-mi mai găsesc clobanii și cântecul de flaut.

O cloară rebegită p'un plop își toarce-amarul

Și'n pustnică potecă tușește pădurarul.

Undeori fi Silvanii cu lelele și turma?

Mi lea furat oar Prâslea și ploala le-a șters urma?

Tăceri și frig. Un trosnet! Mi-l frică. Hei! Ce semn e?

Mi-o fi 'ndoină gorunii volnicul Strâmbă-Lemne?

A hohotit pustul p'un vânat vârf de stâncă.

Un unghiu pribeag de umbre s'a nfipt în zarea-adâncă.

Închid pleoapa-mi udă și urc priporul mic.

Hei, toamnă de aramă, nu mi-ai adus nimic?

I. Sassu Ducșoara

Pentru jertfitorii de acum și de totdeauna

de T. M. Frăsineanu

Dacă ai sta să privești doar în spre grabnica perindare a stăpânilor, în spre nestatornicia tuturor biruințelor pământesti, în spre întunecata răscruce a potrivnicilor și — mai cu osebire — în spre neostoitul șipot al sângelui și al tuturor durerilor veacului acestuia, dacă ai sta să judeci doar asupra ghemului năvălăș în care tresaltă toate închipuitele dorinți ale popoarelor pământului, dacă ți-ai încinge țeasta cu fier și fruntea ți-ai mirui-o cu sânge, ai sta nevolnic înaintea acestei cumplite ghicitori care se cheamă *vieță*, iar gândul ți s'ar istovi netrebnic și fără de rod.

Dar ia îndepărtează-te o clipă de încrâncenata cuprindere a zilei, descinge-ți capul din strânsoarea fierului și șterge-ți fruntea de semnul însângerat al războiului.

Ridică-ți cugetul deasupra învârtelitelor întâmplări și implinește-ți inima cu seninul nădej-dilor de sus.

Deacolo, din înalțuri, de pe cea din urmă treaptă a altarului și a așteptărilor tale, alta e prive-liștea și altul e înțelesul.

Să trăim ca frații

de T. Geantă

Continuare din pagina 1-a

Cât am suferit, atâtea veacuri de-a rândul! Nu e putere asta că astăzi ne găsim în ființă pe pământul strămoșesc?

Mândria noastră nu e goală căci până azi am dovedit-o. Dar trebuie să o dovedim și în lăuntruul casei noastre, — a statului nostru, — prin virtuțile, care se cer unui bun cetățean: să trăim ca frații cei buni.

— Eu ți-s frate, tu-mi ești frate

În noi doi un suflet bate!

Spune versul poetului de demult, pe care nu trebuie să-l uităm niciodată.

Căci tot ceea ce ți s'a părut a fi, pe când priveai de jos, *spulberare, ură și zădărnice*, prinde-a câștiga, aci, prețuire nouă. Și vei putea înțelege că nimic din ceea ce risipește omenirea astăzi, nu este risipă goală, că niciun geamăt nu se irosește în pustiu, că nicio durere nu se urzește fără de rost și că nicio picătură de sânge nu se pierde zadarnic.

Ci totul își găsește înțeles și rod.

Privește doar o clipă la umbra

Minte și inimă, nu putere și bogăție

*N*iciodată, cred, n'au fost mai multe gazete românești decât astăzi. E un adevărat potop de astfel de tipărituri mai ales la București. Nu mai prididești nici să le ții socoteala, necum să le mai citești.

Și, în astfel de împrejurări, la Brașov începe să apară în haină nouă o veche revistă.

Foaia pentru minte, inimă și literatură, e altceva decât ceea ce se tipărește astăzi la noi. Ea însă aduce, un lucru vechiu și înțelept, care este mai mult decât toate noutățile senzaționale. Ea vine să ne aducă aminte, că mai mult decât orice, avem nevoie de *minte și de inimă*, așa cum credeau bătrânii, — nu de bani, de putere, de lux și de petreceri, cum cred cei de astăzi. Mai de preț sunt învățăturile bune, trecute prin minte și prin inimă, decât toate știrile pe care le trâmbiță gazetele de astăzi și decât toate svârcolirile pentru un tratu ușor, după care se sbate lumea de astăzi.

Doresc ca Foaia pentru minte, inimă și literatură să reușească a îndrepta într-o oarecare măsură raul cel mare pricinuit de presa ultimelor decenii și să-i deprindă pe cititorii cu literatura sănătoasă, care agerește mintea și înobilează inima.

Nu oameni destepți și bogați ne trebuie, ci oameni luminați la minte și buni la inimă!

Când din aceștia o să avem cât mai mulți, atunci — ferice de nașta românească.

Onisifor Ghiu

anilor ce trecură. Câtă durere, câtă nimicire, câtă moarte...! Și pentru ce toate acestea? Căci iată cum se schimbă vremea...!

Dacă omul ar fi o ființă desăvârșită, atunci toate acestea n'ar avea, într'adevăr, niciun rost. Dar în sbaterea noastră de ființe însetate de dreptate și de adevăr, durerile toate își găsesc prețuire.

Peste ruinele așezărilor de-acum, va crește, și mai puternică, *munca*. Iar peste ruinele din lăuntru nostru, peste arșița și peste istovul nostru sufletesc, va crește, și mai vie, *credința*.

Și toate pricinile amarului nostru de acum, vor ajunge puteri ale zidirii celei noi.

La sfârșitul spulberărilor și al însângerării, așteaptă *munca* și *întoarcerea la Dumnezeu*.

Intru așteptările acestea, vom înțelege că nimic din ceea ce risipește astăzi omenirea nu este risipă goală, că niciun geamăt, nicio durere nu se irosește în pustiu și că nicio picătură de sânge nu se pierde fără rost, în orice parte și sub orice credință s'ar fi fost pierdut.

Furnicile se înțeleg prin miros

Un profesor care se ocupă cu lumea furnicilor a descoperit că furnicile se înțeleg între ele prin anumite gesturi și mișcări din nas și din lăbuțe.

Prin această limbă mută își dau una alteia câte o poruncă la lucru. Dacă de pildă vrea ca tovarășa să meargă mai repede, o lovește cu antena (botul). Dacă e amenințată de o primejdie, furnica varsă pe dinapoi o zeamă otrăvitoare care are un miros greu.

Tot după miros cunosc ele dacă o furnică aparține altei colonii, sau altui mușuroiu.

ERATA

În articolul „A venit toamna“ din nrul trecut (p. 1—3) al „Foi“ cuvântul „osânda“ se va ceta pretutindeni „orânda“ (lumii).

Maiorul Gh. Barbu

de Pr. N. Bârsan

Suntem în miez de toamnă.

Soarele bucuriei lucește tot mai puțin pe bolta întunecată a sufletelor. Inima tremură. De departe, în vânt de seară, se desprinde glas cernit.

Maiorul Gh. Barbu a intrat în împărăția legendei.

Miruit cu pozoaba faptelor mari, a luat cu asalt împărăția ideală în care intră toți aleșii vremurilor și ai neamului.

Ostașul modest, răsărit din pământul neamului în Dârstele-Brașovului, printr-o opintire plină de admirație a apus în cerul Patriei.

Dacă îndrăznim să ridicăm vălul ce acopere marile lui isprăvi, nu putem face altceva decât să lăudăm credința care l-a făcut să depășească vieța obișnuită.

Serviciile lui generoase pe câmpul de bătaie, în răsărit și apus, la dus într-o lume sfântă, ai cărei cetățeni nu pot fi oricare dintre noi.

Maiorul Gh. Barbu este numele unuia dintre acești bravi ai lumii sfinte, care cu sângele și jertfa vieții lui a așezat o cărămidă sănătoasă la temeliea fericirii zilelor de mâine.

Vieța lui tânără, de 38 ani, a pus-o ca pe un diamant la fundamentul țării mari, fără cu nume de România.

Olișter de elită al Reg. 41 art. Brașov a cutreerat întinsul dinspre soare răsare, pentru ca la 23 Aug. a. c. să se ceară voluntar pe frontul din Ardeal, cu Reg. 3 art. moto, pentru a dărâma pe vecie barierele așezate de un dușman milenar.

Ziua de 11 Oct. a. c. îl găsește pe Dealul Feleacului în luptă grea cu inamicul, unde cade lovit, pentru ca în urma rănilor să închidă ochii la 30 al aceleiași luni în clinica din Sibiu.

Coroana României, Steaua României și alte distincții i-au împodobit pieptul de vrednic ostaș.

Azi, el odihnește în biserica copilăriei lui, înaintea altarului unde venea să se închine mereu.

Trupul lui e piatră de temelie a țării, mormântul lui e altar în fața căruia se innoesc juruințele și credința în idealul pentru care el s'a jertfit.

Luminați de această credință vie îi aducem prinos de pioasă recunoștință.

Înaintea crucii lui jură azi un neam întreg credință Regelui și Țării! Slavă eroilor morți pentru întregirea Neamului și apărarea Patriei.

Despre forma sufletului nostru

de Dr. Emil I. Bologa

VI

A cunoaște sufletul uman, atât de neglijat prin interesul hipertrofiat pe care omenirea l-a manifestat în tendința unilaterală a realizării unei vieți fizice cât mai comode, va însemna a recunoaște prin tabloul nou al sufletescului omului, noua vieță care va trebui creată, vieța la care cu siguranță omul se va adapta cu mai multă ușurință, nefiind pus în situația de a suporta consecințele conflictelor, care se nasc odată cu procesul adaptiv. Se resimte astfel din ce în ce mai mult, lipsa adevăraților cunoșcători ai sufletului omului, pe lângă o necesitate de existență a unor buni exploatare ai acestuia.

Atunci când vorbim despre trupul și sufletul omului, problema aceasta trebuie privită sub două aspecte: relațiile dintre biotipul și psihicul normal (ceea ce vom face în rândurile ce urmează) și relațiile dintre fizic și boală ale psihicului.

Putem spune că ne vom înșela rareori, dacă, privind constituția unui individ, ne vom gândi la temperamentul și caracterul care trebuie să corespundă tipului respectiv. Pe drept cuvânt, marele Kretshmer, spunea: „le visage est la carte de visite de la constitution entiere”.

Temperamentele a fost clasificate în *cicloide* și *schizoide* și desemnăm sub numele de cicloizi și schizoizi personalități anormale, oscilând la limita dintre boală și sănătate și prezentând într'un grad atenuat simptomele psihologice fundamentale ale psihozelor circulare și schizofrenice. Să ne explicăm.

La cei doi poli ai diferențelor temperamentale dintre oameni, stau doi tipuri: cel cicloid, căruia îi aparțin oamenii naturali, sinceri, cu care stabilim repede o legătură. Sunt oamenii care se aprind și se sting repede. Disimularea și intriga le sunt necunoscute. Nervozitatea nu constituie un caracter de al lor. Ei au o vieță sentimentală ușor abordabilă și un temperament sanguin. Acest temperament oscilează între veselie și tristețe, sentimente care la el se alternează foarte ușor. Cicloidii sunt oameni buni și gata oricând să se sacrifice pentru semenii lor. Ei simt

nevoia de a face confidențe, de a râde și de a plânge. Cea mai mică emoție își găsește ecou într'ansii. Știu să se adapteze mediului și să vibreze la unison cu el. Se adaptează repede la situații noi, fiind oamenii mediului și ai momentului. Sunt foarte atașabili, devenind prietenii primului venit. Le place să guste din tot ce le poate oferi vieța mai bun. Ei nu sunt logicieni rigizi, oameni cu sisteme preconceptuate sau amatori de scheme. Mimica și gesturile lor sunt suple, rezeși și schimbătoare, exteriorizând sincer întotdeauna situația sufletească în care se găsesc. Afectivitatea lor este situată la suprafață.

Al doilea tip este schizoidul. Pentru a-l defini, ar fi suficient să spunem că el reprezintă contrariul celui descris mai sus. El este nesociabil, liniștit, grav, nervos, bizar, taciturn, timid, sensibil, agitat (fără a se arăta), prieten al naturii și cârșilor, docil, viteaz, bestial. Oamenii închiși în a căror ființă pătrundem cu mare greutate și numai dacă am găsit cheia potrivită. Atitudinea schizoidului față de oameni este comparată de Kretschmer cu „un curcubeu în care colorile principale sunt reprezentate de către timiditate, ironie, brutalitate și plictiseală”. Schizoidul Robespierre este un prototip al acestui fel de oameni. Acești oameni au o atitudine de apărare față de lumea exterioară, față de care se refugiază în cărți, natură sau în interiorul lor (de aceea sunt numiți și introvertiți, contrar cicloidilor, ale căror manifestațiuni și tendințe mergând în afară îi numim extrovertiți). În concluzie, la schizoid domină antiteza brutală dintre eu și lumea exterioară. Ei găsesc pe cicloizi vulgari.

Dar în gama lungă a feluritelor forme de nebunie, stau ca extreme două forme care reprezintă o accentuare, o exagerare a celor doi tipuri temperamentali descriși. Este vorba despre cicloidii (nebulia circulară sau maniaco-depresivă), și despre schizofrenii. Cicloidul dacă înnebunește, va face o formă circulară, în timp ce schizoidul va trece într'o schizofrenie.

Sunt noțiuni absolut necesare pentru a înțelege rândurile ce vor urma.

Premilitare

Intregul tineret premilitar de origine etnică germană și maghiară de pe raza Municipiului Brașov, este obligat a se prezenta cât mai neîntârziat la sediul Inspectoratului P. P. Municipal Brașov, la Poligonul de Tragere de subț Tâmpa.

această privință facu rugarea ca măcar printr-o carte de corespondință²¹⁾ să ni spuneti îndată acelu n-ru din „Bucovina”. Credem că va putea sosi încă la timp.

Banii, 2 fl., pe seama culegătorilor îl vom da la destinațiune.

Din Cernăuți mi-a scris despre constituanta bisericăscă teologului Tudos Dobău²²⁾, carele se pare a fi din părțile Sucevei, căci de curându ni scrie din Dorohoiu despre Gimnaziul Sucevei, ce însă nu ajunserăm a publica pânăcumă. Scrie binisoru, dar prea lungu²³⁾ și apoi cu ortografia întregă fonetică, care ne face multu lucru.

Cu toată stima și amoea²⁴⁾

Alu D-Voastre
V. Babeșu

21) Pumnulism; = corespondență.
22) Nume nu prea descriabil.
23) Știm sigur, că Alecu Hurmuzachi era în stare să tresară și de prolixitatea stilistică a cuiva...
24) Pumnulism!

Sincronisme providențiale

Un profesor francez, — care ne iubește sincer, fiindcă ne cunoaște bine, d-l Henri Jacquier, — mulțumind unui tânăr ardelean pentru cuvintele sale de caldă afecțiune la adresa Franței, constată un paralelism providențial între destinele din ultima vreme a țării sale de baștină și cele ale Țării Românești.

De 21 de ani trăiește acest prieten al nostru în Ardeal. Și după cum dânsul și colegii săi Francezi nu s'a simțit niciodată în țară străină pe me-leagurile românești, tot așa ne aduce mărturia vibrantă că, începând cu Codru-Drăgușanu și Ardelenii noștri s'a simțit mereu la ei acasă în Franța.

Un țaran cu bun simț spusese odată o vorbă plină de înțelepciune: „Eu nu mă pricep la politică și nu cârtesc împotriva tocmelilor ce le fac conducătorii noștri. Știu însă una și bună: Omenia cere oricărui popor să fie recunoscător binefăcătorilor săi. Care alt popor ne-a ajutat oare mai mult să ne făurim România-Marc decât poporul francez?”.

Prăbușirea Franței atrase după sine și desmembrarea României. Ridicarea din umilință a surorii noastre mari ne-a servit de bună seamă și nouă de indemn pentru orientarea salvatoare a politicii românești. Și nu e simplă coincidență — constată profesorul Henri Jacquier în răspunsul său publicat în ziarul „Națiunea Română” că eliberarea Ardealului de Nord coincide cu recunoașterea guvernului de Gaulle.

Subliniem cu satisfacție aceste „sincronisme providențiale”. Reținem în deosebi mărturisirea că „Franța este neînchipuit de diversă”. Pe lângă imaginea Franței agreabile ce se desprinde din dulceața climatului și a moravurilor — care va rămâne deapaururi „cea mai atingătoare față” pentru străini — mai există și „o figură severă” a surorii noastre din Occident. Prietenul nostru este convins că tocmai această figură e menită să-și exercite cea mai mare atracție asupra Ardealului. Deși aparențele exterioare ne prezintă Franța „subt aparențe... câteodată mai frivolă”, o examinare mai atentă a spiritului și sufletului francez va avea darul să atragă și mai mult pe Ardelenii, care vor regăsi în ea, propriile lor virtuți „de profunzime și de gravitate”.

Iată o mărturisire care trebuie să ne dea de gândit și mai ales să contribuie la ștergerea unor prejudecăți, de care suferă încă mai ales generațiile mai în vârstă dela noi.

Franța cea veritabilă nu mai e Franța cea dulce și ușuratică, acreditată la noi de un Costache Conachi, care-i descifrase fizionomia între altele în „frivolitate și în spulberul ideilor”. Ar fi de dorit ca tot mai mulți tineri Români din provincia noastră să-și îndrepte pașii spre țara generoasă din apusul Europei, de unde au răsărit și continuă să răsără atâtea raze de lumină și atâtea indemn de libertate.

Virtuțile ardeleni n'ar avea decât de câștigat, în profunzime și gravitate, prin acest contact nemijlocit cu fața severă și profund serioasă a Franței.

I. Gh.

Curs de limba rusă; seria II

Luni, 6 Noemvrie a. c. ora 5 d. p. în sala festivă a Camerei de Comerț și Industrie din Brașov, s'a redeschis cursul de limba rusă seria II-a pentru începători și înaintați.

Cursul va fi predat zilnic două cesuri și la ore convenabile amatorilor pentru învățarea limbii ruse, foarte necesară, în timpul cel mai scurt posibil.

Pentru sinistrați, orfani, invalizi, fii de muncitori și ucenici, *gratuit!*

Informații la d-l prof. Covalschi T. în sala specificată.

Gazeta Transilvaniei

E susținută de abonații ei.
Asociațiunea „Astra” Brașov
împlinește tot ce nu se ajunge.
Se gândește cineva la asta?

Epistola dulcelui meu răposatu amicu¹⁶⁾ ce ni comunicarăți, Vi-o re-trămitu cu convenita pietate.

Multu ne-ați deobliga, pentrucă ni-ați ușura o afacere ce ni costă multu timp, dacă toți articlii¹⁷⁾ cu cari ne onorați, ni(-i)-ați scrie numai pe jumătate de margine, prin care metodu se evită incurcarea și pentru culegătorii; mai departe, dacă anume citatele ni le-ați face cât mai corecte.

Astfelu în articulu¹⁸⁾ de față, partea II, se citează unu nou alu *Bucovinei*¹⁹⁾, ce nu putemu să descifrămu, dacă este 12 sau 15 sau 18? Este în nota în carea se reproducu în limba germană cuvintele lui Oconel²⁰⁾. În

16) Și foarte elocvent e faptul că pentru Vincențiu Babeș, Alecu Hurmuzachi e *dulcele lui amic*, a cărui scrișoare, *retrimisă* „cu convenita pietate”, se află, poate, până astăzi între celelalte din Muzeul-Porumbescu.

17) = articole!

18) = articol.

19) Eminentul ziar-revistă (1848—1859) al fraților Hurmuzachi.

20) = Daniel O'Connell (1775—1847), marile Irlandez...?

Epurație socială

de Dr. Valeriu Stînghe

— Continuare din pag. 1-a —

Cei care ne-am născut Români din moși-strămoși, am moștenit în sânge instinctul de conservare națională, sentimentul iubirii față de tot ceea ce-i românesc și tendințe refractare față de tot ceea ce-i potrivnic neamului nostru. Cu aceste calități ne naștem, și cu ele murim. Ele ne dictează de-a-lungul întregii vieți conduita noastră, în toate împrejurările, fie în politică, fie în exercițiul profesiei, fie în orice altă manifestare socială a noastră. Românii a căror viață este în contradicție cu aceste comandamente superioare ale sângelui românesc, — avem și din aceștia — nu merită să facă parte din mara familie a neamului. Ei se elimină prin acțiunile lor antiromânești, ca trădători de neam. Acestora li-i rezervat verdictul: „Cine-o îndrăgi străinii, mânca-i-ar inima câinii“.

Englezul are o vorbă cuminte care pe românește spune: „Omul potrivit, la locul potrivit“. Numai așa mecanismul vieții sociale va putea funcționa regulat și cu randament, dacă fiecare va fi pus la locul lui. Nenorocirea-i că intervin ambițioșii, înfiptii, cei care dau din coate ca să li se facă loc, cei lipsiți de suportul pregătirii lor intelectuale și profesionale, care prin mijloace și pe căi inavuabile reușesc să se aciuzeze în situații nemeritate, turburând ritmul regulat al vieții, întocmai ca cel fără bilet în sala de spectacole care se așează pe locul celui cu bilet. Și aceștia fac parte din uscăturile noastre.

Nu puțini sunt apoi aceia care, din umbră, critică și sabotează, dacă pot, ideile și inițiativele de valoare ale altora, deși în viața lor, cei care critică, n'au fost capabili nici de cea mai neînsemnată operă constructivă. Aceștia sunt „marii reformatori“ din cafenele, de pe trottoare, de prin colțuri de stradă și de prin toate locurile unde se fură timpul scump al lui Dumnezeu. Bărfeala lor este fructul unui josnic sentiment de invidie, dictat de conștiința submediocrității lor.

Pădurea de uscături a vieții noastre vine s'o îngroașe apoi marele cortegiu de deficienți sociali în frunte cu: exorcii, hoții, jefuitorii avutului public, spertarii, gheșef-tarii, minciñoșii, calomniatorii, abuzivii, cei lipsiți de simțul onoarei etc.

Tuturor, celor înșirați până acum societatea trebuie să le întocmească respectivele caziere, de care va trebui să se țină seamă în opera de epurație socială ce nu mai poate suferi întârziere. Se vorbește atâta de legea epurației aparatului de stat și a întreprinderilor particulare. Această epurație însă nu va fi completă fără o severă epurație socială.

Am fost prea indiferenți, prea indulgenți față de toți aceia, mari și mici, care s'au abătut dela legile firești ale neamului și din a căror vină ne-am trezit cu tragicul evenimentelor din 1940. A fost prea puternică și dureroasă lovitura de grindă lui 1940, pentru ca să mai

Cuvânt adresat Reg. 82 Infanterie la reîntoarcerea în garniz. Tg. Mureș

de Ion Bozdog

Domnilor Comandanți,

Suntem copleșiți de povara bucuriei și a durerii totodată, în clipele solemne când vă întoarceți la vatră — de-acum pe veșnicie a noastră — cei mai mândri și cei mai vrednici fii ai acestor meleaguri.

În inimile noastre se sbate cu aceeași intensitate durerea pentru cei ce nu se mai întorc în carne și oase, ci numai ca moaște sfinte înmormântate în cutele drapelului sdrențuit și ciuruit de gloanțe pentru mântuirea noastră a celor ce li așteptăm și pe ei cu aceeași nerăbdare ca și pe cei întorși cu viață, vlăguți de grelele încercări ale războiului sfânt pe care l-ați câștigat spre gloria neamului și fericirea urmașilor.

De aceea, permiteți-mi ca prinoul cel dintâi al recunoștinței noastre să li l atribuim lor, martirilor eroi ai eliberării, martirilor acoperiți de glorie pe câmpul de onoare, din al căror sânge a răsărit și a rodit reîntregirea strămoșștilor noastre hotare drepte. În numărul de 65.000 morți și răniți pentru întregirea Ardealului numărăm cu mândrie și pe ai noștri.

Același omagiu și vie recunoștință o aducem și glorioșilor fii ai Armatei aliate ale căror moaște sunt semănate pe întregul pământ al țării noastre scumpe, drept cheazășie a unei lupte frățești împotriva dușmanilor noștri de veacuri din acest războiu și de totdeauna.

Memoria celor căzuți pentru liberarea și integritatea pământului românesc o vom cinsti și o vom hărăzi urmașilor noștri ca primă îndatorire, atâta timp cât va bate o inimă românească pe aceste meleaguri.

Știm că eroii nu sunt morți, ci vii; ei vii vor fi în veacuri în cartea sfântă și în inima neamului.

Prin fața noastră, când vă vedem feți frumoși ai visurilor noastre înfrigate de patru ani, prin contrast trece și tabloul sumbru de sfâșiiți al umilirii din Septembrie 1940, când am îngunehiat în fața regimentelor 82, 40 și 39 ce-și țarau trupurile și armele neputincioase spre a face loc gălăgioasei intrări, plină de ceremonii și desfrâu, unei armate, care în drumul său a co-

mis acte de cruzimi și vărsări de sânge față de populația pașnică și nearmată rămasă la rosturile sale istorice.

Noi v'am urmărit în fiecare clipă, cu groază, atunci când din poruncă v'ați îndepărtat de noi și ați sângerat pentru ambițiile nebune și din porunca unui rătăcit, lăsând pe cei mai buni victime nevinovate ale unei himere imperialiste, dar știm că chiar și aceia și-au jertfit trupul în dogoarea dragostei și au murit întorși cu fața spre pământul Transilvaniei.

V'am urmărit cu mândrie sfârșită de dureri atunci când ați stropit fiecare brazdă cu sângele glorios al regimentului vostru, dela Mureș și până la Crișuri.

Vă reîntoarceți triumfal. Noi suntem mici, puțini și sdrențuți, dar prezența voastră este buciumul ce ordonă adunarea și alinierea pe frontul reconstrucției țării. Ne aduceți toată mângâierea, toată siguranța muncii rodnice pe care o vom închina în întregime binelui și înălțării Patriei.

De odată cu voi simțim prezența aci în mijlocul nostru a căpeteniei voastre și a țării întregi, a tănărului și înțeleptului nostru Rege Mihai I, reîntregitorul de neam și țară, căruia îi dorim stăpânire glorioasă întru îndelungare de zile spre fericirea neamului care se închină cu toată căldura inimii recunoscătoare.

Dorim prosperitate și biruință deplină oștirii noastre ce încă este încleștată în luptă grea de sfărâmare a dușmanului.

Ca prefect al acestui greu încercat colț românesc și ca unul ce am prefăcut timpul surghiunului în armă pentru apărarea drepturilor neamului alături și în numele miilor de izgoniți de pe aceste plaiuri, care am muncit tot timpul cu ferma credință a învierii noastre, vă aduc omagiul populației românești a întregului județ și a oropsiților care se reîntorc la vetrele reci și înstrăinate dar din nou luminate și încălzite de vigoarea și hotărârea noastră bărbătească și cinstit românească. Vă zic din toată inima:

Bine ați venit în casa părinților noștri, în casa voastră!

Cărți și Reviste

Strămoșii Românilor Macedoneni

— Prof. N. P. Vaidomir —

Orăștie 24 X. Subt acest titlu a scos în tipografia din Mediaș, o broșură, cunoscutul scriitor și gazetar, Profesor N. P. Vaidomir, din Mediaș, format octav, conținând 38 pagini, cu câteva fotografii de Români Macedoneni și hărți cu teritoriile locuite de acești frați îndepărtați. Este o carte documentat

putem admite repetarea greșelilor din trecut. Dacă individul, în lipsa unui autocontrol, nu-și poate cântări acțiunile și greșelile lui și nu știe să tragă consecințele, opinia publică sănătoasă și curajoasă trebuie să-l desmetească și să-l sancționeze fără cruțare. Numai știind că există o opinie publică trează și severă, cei tentați să greșescă, se vor opri la timp din drumul satanei.

Pe cei care nu se pot încadra în legile sănătoase ale moralei sociale, societatea trebuie să-i elimine, întocmai cum organismul omului printr'un reflex de apărare elimină corpurile străine.

Neamul românesc are azi nevoie mai mult ca oricând de o viață sănătoasă, fără uscături, fe-

scrisă, interesând deopotrivă pe toți bunii Români.

Cartea costă 150 lei și se poate procura dela autor.

Detunata. 1944. Nr. 26. (Oct. 29) cere, printre altele, urgente măsuri din partea celor în drept, pentru a se împuțina lipsurile de tot felul și a se pune o stavilă scumpetei. Astfel, alimentele au atins prețuri foarte mari, în timp ce populația e destul de săracă.

rită de lichelism, o viață în care omenia, onestitatea, curajul civic și dragostea de neam să aibă singurele acces.

Azi, când partidele politice, după o lungă tăcere, și-au reluat activitatea, Românii nu trebuie să uite, că pe deasupra credințelor de partid trebuie să vegheze solidaritatea românească, singura forță nedesmințită și biruitoare a neamului. Evenimentele dela 23 August au fost o dovadă în plus.

Trupul plin de răni încă sângărânde ale patriei noastre are nevoie de leacul tămăduitor al unei lungi epoci constructive de liniște, de pace, pe care numai poporul românesc conștient și patriotic i-l poate oferi.

Ne-au sosit eliberatorii

Ziua de 30 Octomvrie pentru Tg. Mureș rămâne istorică. S'au reîntors la casa lor flăcăii Reg. 82, regimentul de casă, plecat în împrejurări atât de umiltoare în toamna anului 1940.

S'au relators după un marș triumfal, dar plin de grele pierderi în lupta de eliberare a ținutului Mureșului.

Populația românească a orașului și jurulul le-a așternut drumul cu flori și lacrimi.

Au răsărit ca din pământ multe sute de costume, dosite patru ani și au redat veselia pieței încleștate patru ani în ură și răutate față de tot ce era românesc.

Inimile au svâcnit puternic, și-roaiele lacrimilor de bucurie au spălat suferințele celor 4 ani. Fiecare Român se simte mai tare, mai puternic sub scutul armatei eliberatoare.

Intrarea în oraș

La orele 11, în frunte cu muzica Regimentului, sosește comandantul mândru și înfră pe poarta triumfală ridicată din brad și flori.

Primarul orașului, d-l Dr. Petru Musca, salută călduros pe colonelul Popescu, comandantul regimentului, iar grupul de fete îl acoperă cu flori.

La serviciul religios, oficiat de 6 preoți, participă un numeros public cum n'a mai văzut orașul din Mai 1940.

Pe estrada acoperită de flori iau parte șefii militari și civili în frunte cu înaltul Comisar al Ardealului, Dr. Ionel Pop, d-l general Beldiceanu, comandantul grupului ce a intrat și eliberat orașul Tg. Mureș în 28 Sept. a. c., căpitanul Koroskanco, comandantul sovietic al garnizoanei, prefectul județului I. Bozdog, primarul Dr. P. Musca, protopopul Iosif Pop, lt. colonelul Cichindel, comandantul garnizoanei etc.

După cuvântul de bun venit al bisericilor, d-l ministru I. Pop a rostit un vibrant discurs, preamărind vitejia trupelor eliberatoare sovieto-române și arătând importanța reparației istorice săvârșită pentru veșnicie în soarta neamului nostru. — Salutului prefectului, primarului și garnizoanei a răspuns ostășește d-l col. Popescu, asigurând populația de scutul și spiritul de dreptate al ostașilor care au încă o misiune grea de împlinit.

După solemnitate a urmat defilarea armatei în uralele entuziaste ale mulțimii care, vrăjită de împlinirea visului, nu putea să se urnească din loc.

B.

Parastas pentru martirii ardeleni

În ziua de Sf. Dumitru a avut loc la biserica ortodoxă din str. Bradului, București, un serviciu religios întru pomenirea de veci a preoților Gheorghe Negoescu, Ioan Coman din Buzăul ardelen, Iosif Popoviciu din Sf. Gheorghe, Coman Baca din Ploplaca Sibiu și a învățătorilor David Pop din Hărman și Romul Cristolovean din Râșnov, condamnați prin fioroasa sentință No. 486 din 5 Martie 1917, răposați în urma chinurilor îndurate în temnițele Clujului și Orășli dela 22 Octomvrie 1915—25 1918. La parastas a asistat un public numeros. S'a remarcat prezența d-lor Pompiliu Dan și Romulus Popescu, foști tovarăși de martiraj ai răposaților pomeniți. Păr. protopop Iconom-stavrofor Silvestru Vatrici a vorbit despre martirajul Românilor ardeleni în timpul stăpânirii maghiare.

București, 27 Oct. 1944.

Pompiliu Dan,
Insp. școl. pens.

Cronica Războiului

Aspecte politice

Constituirea noului guvern

Vieța noastră politică a cunoscut în ultimile săptămâni un sbucium care a culminat cu manifestări de stradă destul de sgomotoase. Presa a subliniat importanța constituirii unui guvern politic care să cuprindă elemente din cele patru partide democratice.

Noul guvern a fost constituit. Președinția o are tot d-l general Sănătescu. Numărul ministerelor și a subsecretariatelor de stat a fost mărit datorită dorinței ca munca să fie divizată și pentru a se putea răspunde numeroaselor probleme a căror complexitate implică o răspundere deosebită. Se speră că actualele împrejurări vor impune oamenilor noștri politici un echilibru satisfăcător al opiniilor și tendințelor politice ale fiecărei grupări, pentru ca în felul acesta guvernul să poată rezolva grelele probleme ale zilelor de acum. Sunt îndatoriri care nu scapă niciunui Român conștient și cărora trebuie să ne supunem așa precum țara și-a luat angajamentul. Totul depinde de noi și felul cum vom răspunde acelor îndatoriri ce se cer îndeplinite de o echipă ministerială bine încheagată. În primul rând trebuie să îndeplinim cu punctualitate dispozițiunile cuprinse în convenția de armistițiu, condiții care ne-au fost reamintite de documentul înaintat de vicepreședintele Comisiei aliate de control, d-l general locotenent V. Vinogradov, președintelui nostru de Consiliu de miniștri.

Deviza întregului neam trebuie să fie una singură: *cumințenie și muncă, muncă stăruitoare pentru alungarea crizei care ne amenință*. Apelurile făcute de actualii conducători să fie primite cu toată seriozitatea și de orășeni, și de țărani, și de profesorul dela catedră și de muncitorul din uzină. Este în joc ființa Statului. Este vremea ca ura să se topească, iar în locul ei să crească dragostea aducătoare de unire și de înțelegere reciprocă.

D-l Roosevelt a fost ales din nou președinte al Statelor Unite

Actul care a preocupat cercurile politice a fost alegerea președintelui Statelor Unite. Alegerile de președinte s-au efectuat în ziua de 7 Noemvrie. Cu toate că Statele Unite sunt în războiu, totuși, voturile au fost date și de ostașii care luptă pe diferite fronturi.

D-l Roosevelt a fost reales pentru a 4-a oară. D-sa a înrunit majorității în statele: Chicago, Indiana, California. Contra candidatul d-lui Roosevelt, d-l Dewey a înrunit majoritatea voturilor în Midwest, iar egalitatea în New-York și în statele de sud.

Imediat după cunoașterea primelor rezultate, d-l Dewey, a rostit la

radio o alocuțiune prin care a felicitat pe d-l Roosevelt pentru succesul obținut, la care președintele ales pentru a 4-a oară a răspuns printr-o telegramă.

Aniversarea revoluției ruse

La ce-a de a 27-a aniversare. În toate orașele din țară au fost organizate manifestații cu prilejul cărora vorbitorii au arătat importanța pe care a avut-o revoluția din 1917 pentru toate popoarele Uniunii Sovietice.

România a rupt relațiile diplomatice cu Japonia

Faptul a fost comunicat reprezentantului Japoniei la București. La rândul său guvernul japonez a comunicat, printr-o emisiune la radio, că a rupt relațiile diplomatice cu țara noastră.

Gestul României a fost urmat și de Bulgaria.

Atitudinea Spaniei

a fost precizată de generalul Franco. Conducătorul statului spaniol a dat un interviu în care a declarat că „țările neutre cer să aibă un cuvânt de spus la stabilirea păcii”.

El a subliniat că Spania este o adeptă a democrației și că cele mai pure idealuri creștine stau la baza regimului dela conducere.

Generalul Franco a negat că Spania ar fi o țară fascistă sau nazistă, ori că ar fi aliată cu puterile Axei.

Împotriva acestei precizări s'a ridicat lordul Vansittart, șeful școlii britanice ce se opune ideii de „pace blândă” pentru Germania. El a spus că cererea generalului Franco de a se acorda Spaniei un scaun la masa conferinței de pace este „complet fantastică”.

Și lordul Vansittart a adăugat în legătură cu afirmația generalului Franco că nu are înrindiri ideologice cu Germania: „Dar ce este cu pactul antikomintern? În legătură cu posibilitatea unui scaun la conferința de pace s'a și dat un răspuns în Parlamentul britanic. La masa conferinței de pace nu va fi loc nici chiar pentru neutri. Sunt sigur că această hotărâre este în mod evident dreaptă”.

Un apel al Crucii Roșii Filiala Brașov

În scopul măririi fondului de ajutorare a răniților din spitalele orașului Brașov, s'a organizat un mare recital de gală în sala „Astra”, în ziua de 25 Noemvrie 1944, ora 11 cu concursul Domnului Dimitrie M. Puricescu, prim tenor al Operei Române și a altor artiști proeminenți ai scenei noastre lirice. Publicul din oraș este stăruitor rugat să participe la acest concert.

Biletele se vor plasa prin delegații noștri la domiciliu.

de **Mardare Mateescu**

și dacă ar fi vreo oarecare îndoială în această privință, unii dintre noi, printre care și eu însumi, vom face un foarte puternic protest”.

Situația pe fronturile de luptă

În timp ce vieța politică se scurge pe un făgaș din care obstacolele sunt înlăturate, armatele aliate duc războiul tot mai departe în centrul Europei. Sunt cucerite rând pe rând orașe și țări la Vest, la Sud și la Răsărit. Unul dintre cele mai arogante popoare, Maghiarii, cunoaște umilința unei înfrângerii care nu-i va mai da putința să ridice sabia împotriva vecinilor. Românii, cei dintâi au sărbătorit eliberarea pământului lor. Acum trupele noastre mășăluiesc, alături de cele ruse, dincolo de Tisa. Ultimile telegrame vestesc intrarea tancurilor sovietice în Budapesta, orașul în care a domnit ura, perversitatea și minciuna istorică. Datorită acestor apucături maghiare am fost tirii pe povârnișul unei situații de pe urma căreia am avut de suferit. Amenințarea de acum câțiva ani, prin care Maghiarii se laudau că vor defila pe străzile capitalei noastre, s'a întors acum într-o crudă realitate pentru ei: *armatele române vor defila victorioase pe străzile Budapestei*.

În Vest și Sud în clipa de față lupta se dă pe teritoriul Reichului. Atât armatele ruse cât și cele americane și engleze lovesc în dârza rezistență germană.

În extremul orient eforturile armatelor americane au fost mărite.

Cărți, ziare, reviste

Mihai Eminescu. Râmnicu-Vâlcea, an. XIV, 1944, Nr. 21, Oct., publică de această dată un prețios mănunchiu de idei din manuscrisele lui Eminescu. Cităm din pag. 1-a:

„De câteori ni se prezintă un principiu sau un complex de principii, ce nu ne conving, e ca și când ne-ar trece cineva un fum pe sub nas”, etc.

Urmează o enumerare a celor mai însemnate studii asupra vieții și operei lui Eminescu, apoi mai multe fragmente din poeziile privitoare la Domnii noștri din trecut: Dragoș Vodă cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Ștefăniță Vodă ș. a. Publicațiunea apare sub îngrijirea d-lui Leca Morariu.

Unirea. Blaj 1944, Nr. 44 Oct., are o întreprită cerere față de comisia de revizuire a manualelor școlare:

„În manualele de științe naturale e cu totul necesar să se menționeze alături de alte ipoteze cosmogonice și ipoteza creaționistă, elaborată atât de științific și acceptată ca adevărată de foarte mulți savanți de renume mondial.”

Telegraful Român. Sibiu, 1944, an. XVII, Nr. 80, (29 Oct.), susține în articolul de fond că: „Reformele sociale nu mai pot fi ocolite de niciun om cu suflet deschis. La problemele de viață ale neamului dar, nici tradiția spirituală a neamului n'o poate desconsidera acela care mai vrea să păstreze o filință etnică în continuitate”.

Foia Poporului. Sibiu 1944, Nr. 44. (Din nece, 22 Oct.)

D-l G. G. Ursu, anunță printr'un scurt articol că C. E. C.-ul „mergând pe linia marilor comandamente de ordin economic și financiar, a ținut să fie prezentă și în Ardeal, prin înființarea, unei sucursale, pentru această provincie”.

Lucrul acesta era de fapt necesar, deoarece, Ardealul cu multele sale industrii în plină dezvoltare la: Brașov, Sibiu, Cisnădie, Turda, Făgăraș, etc., simțea nevoia unui mare institut financiar, mai ales în vederea intrării vieții economice după războiu, în cursul ei normal.

I. S. D.

S'A REVENIT
LA
Loteria pe clase.

Cu noul plan se împart
câștiguri în valoare de
Lei 681.960.000
Se poate câștiga cu un singur loz
LEI 50 MILIOANE

LOTERIA DE STAT
pe Clase

Tragerea Clasei I-a la 2 DECEMBRIE 1944

Mai puține lagăre, mai multe femei

de

dr. N. Căllman

Despre instituția de stat „Lagăr” n'am auzit până la războiul trecut. Ungurii umpluseră cu Români toate temnițele și nu mai aveau loc pentru ei. Repede au inventat altfel de temniță, *lagărul*. În acestea trimiteau tot ce mai rămăsese din cărturăria românească.

Nu mai avziseam despre lagăre vreme îndelungată. Au urmat apoi multele lagăre ale dictatorilor. Erau la modă. Le-au pus în aplicare și la noi, în curând, Carol II cu sfetnicii săi păcătoși și scurți la minte. Acești sfetnici auziseră și ei ceva despre boalele molipsitoare. Au înțeles că acestea pot fi combătute mai cu eficacitate prin izolare și că microbii numai rareori pot trece zidurile după care sunt izolați. Și au făcut lagărul pentru toți acei pe care mintea și ura lor îi socotea primejdioși.

Dar acești sfetnici, în scurtimea lor de vedere, n'au înțeles că ideile nu sunt tocmai microbi. Ele sunt mult mai primejdioase. Pot trece și peste cele mai multe ziduri. Și trec cu atât mai ușor și mai eficace, cu cât zidurile despărțitoare sunt mai înalte. Înțelepții sfetnici ai lui Carol II s'au putut convinge despre acest lucru foarte curând.

Așa că lagărele multe n'au servit decât la pieirea celor care le-au inventat în țara noastră.

Urmasul n'a învățat nimica din pățania celor dinaintea lui. A înmulțit lagărele și mai mult, a făcut din ele o instituție de stat importantă.

Erai comunist, național țărănist, legionar? Mergeai la lagăr. Erai baptist, înfundat lagărul. Se întâmpla ca nenorocita de servitoare să nu șteargă bine praful în instituția în care erai, sau bucătăreasa să pună prea multă sare în mâncarea bolnavilor din spital, făcea conștință cu lagărul pentru câteva luni. Nu mai puteai să mergi cu capul sus pe stradă, să spui o vorbă mai tare, ca nu cumva să te trezești în lagăr.

Lagărele lui Carol II și ale lui Antonescu mai aveau și ceva specific românesc. Lagărele Ungurilor de pe vremuri erau numai pentru Români și alte minorități din Țara Ungurească; în ele nu intra picior de Ungur. Lagărele noastre au fost aproape exclusiv numai pentru Români.

După 23 August se credea că s'a isprăvit cu această nenorocită instituție de stat. Se știa că trebuie să fie internați și izolați cetățenii statelor cu care noi avem războiu. Dar se credea că pentru Români s'a terminat cu lagărul pentru totdeauna.

Era întemeiată această credință pe faptul că la 23 August toată lumea spunea că intră victorioasă în țara noastră *democrația*. Și se știa până acum, că democrație înseamnă, dacă altceva nu, cel puțin libertate de gândire și încă libertate de gândire nu numai pentru unii, ci pentru toată lumea și libertate nu numai pentru gândirea prezentă, ci și pentru cea trecută. Acum, să zicem, e războiu și timpuri grele și nu se poate da pentru pre-

zent tocmai așa multă libertate de gândire pentru toți. Să facem modificarea convenită democrației. Dar să pedepșiți și să persecuți pe cineva pentru o gândire, pentru o convingere a sa din trecut, acest lucru nu poate fi

înțeles de nimeni și acest lucru nu poate fi încadrat nicidecum în democrație.

Dar înainte de a spune lămurit ceea ce vreau să spun, o mică paranteză personală: Mulți ani mi s'a spus, când pe față, când pe ascuns, când în șoapte, când cu glas tare, că sunt franc-mason și cu înclinații spre comunism. N'am reacționat și am rămas așa cum m'a făcut Dumnezeu. Tot așa nu voi reacționa și mi voi vedea de treburile mele și azi când pentru ceea ce spun mi s'ar putea striga: fascist, hitlerist, legionar!

Și acum, ceea ce vreau să spun? Legionarii noștri, cei cu adevărat vinovați, au plecat și nu mai sunt în țară. Alții și-au luat și și-au încă deapșa pentru faptele și acțiunile lor. Ceilalți, cei mulți se spune, puțini, spun eu, au rămas la treburile lor și au fost învinși de țară la 23 August. Nimeni dintre cei rămași acasă, liberi, n'au ridicat un deget pentru apărarea dictaturii sau pentru apărarea așa zisilor lor prieteni, hitleriști nemți.

Și atunci, pentru ce prigoana pornită în contra lor? Muncitori, intelectuali, fețe bisericesti, tineri, băieți și fete, abia ieșiți din școală, oameni cu rosturile lor, cu familiile lor, care n'au făcut nimănui niciun rău, sunt ridicați și țăriți în lagăre, distrugându-se prin aceasta familii și producându-se multă jale, multă suferință și durere. Pentru ce sunt umplute din nou lagărele cu oameni care au avut odată o singură vină: au avut și ei la un moment dat o convingere, o gândire a lor?

Eu știu un lucru și mi s'au spus și eu avem legi, avem o justiție, avem temnițe. Cine păcătuiește în contra legilor, să fie tras la răspundere de justiția țării și să fie trimis fără nicio milă și fără cruțare în temniță, ca să-și ispășească păcatele și greșelile.

Dar să nu mai fie judecator al nevinovaților: răutatea, răzburarea, parea nesăbuită și bunul plac al oamenilor.

De aceea ar fi bine să se institue în toate județele comisii, din care să facă parte și dușmanii legionarilor și aceștia să facă o triere a tuturor celor internați în lagăre.

Sunt convins că vor fi găsiți numai oameni care nu sunt vinovați de altceva, decât că au avut și ei odată o gândire, o convingere, o credință. Iar acestea în țări cu adevărat democratice sunt libere și pentru ele nimeni nu este pedepsit și nici prigonit.

Așa, cred eu, va scădea mult numărul lagărelor, sau, dacă va trebui, va crește numărul temnițelor.

Filologie aplicată

de

Ion Colan

*Frate, nu altceva!
Bună ziua, nu altcum!*

De-am greșit cumva, în trecut, ne recunoaștem vina. Aceasta, ca să nu-și închipe cineva că vedem numai paiul din ochiul altuia, fără să ne jeneză bârna din al nostru.

*

În ziua când ne-am agrăit unii pe alții, în cerc închis, altfel de cum ne ședea bine, am trântit bariere între ai noștri.

Fără să ne dăm seama, visând cu ochii deschiși la ziua când, credeam, toți o să ne spunem la fel, ne-am izolat de restul comunității românești, „restul” fiind, de fapt, din acel moment, un adversar.

Or, scopul nu era să divizăm țara în cetăți medievale, ci s'o unim. Agrăirea pe nume nefiind un semn distinctiv, s'a adoptat termenul generic din armată, foarte bun acolo și imposibil de înlocuit cu altceva.

Are, în el, acel „camarade” tot conținutul suietesc al unei trăiri în comun, cu aceleași gânduri, în același ritm. Te împreună în el cu bucuriile și necazurile tuturor, te leagă bucata de pâine înjumătățită, țigara din care te împărtășești și tu cu un fum. Când zici „camarade” parcă simți cotul vecinului aproape, în marș ostentiv de etapă lungă, parcă ai vecinul lângă tine, în șanț, pentru care ești gata să-ți rupi cămașa ca să-i legi rana.

Cuvântul n'are adevărată valoare decât în armată. E străns în centură militară, poartă bocancii și cască, e în uniformă. Scos din ea, cere altă uniformă care, oricum ar fi, nu aduce climatul celeilalte.

Aduce, însă, o separare între tine și deaproapele, ceea ce chiar dacă nu-i catastrofal în vremuri tihnite, poate fi în cele de încercări pentru o țară.

Indiferent de motive, ascunse sau difuzate, constatarea rămâne: Cum a fost, n'a fost bine.

Și dacă n'a fost bine, să nu repetăm răul, precum se pare că încercăm a face.

*

În ziua când unele condeie au început campania pentru „latinizarea” (?) limbii, cu evidentă tendință de a scoate, de preferință, „slavisme” din circulație, am spus: *Rău e când politica se amestecă în filologie.*

Am lăsat oamenii să-și expună teoriile, convinși că praful se va alege de ele. După cum s'a și întâmplat; căci nu se făurește o limbă în eprubetă de laborator.

Avem slavisme în limbă și sunt azi atât de ale noastre, au atâta putere de circulație, încât orice tendință de a le elimina echivalează cu un atentat.

Luăm unul de foarte mare circulație azi: *tovarășe*.

N'avem cu ce-l înlocui în limba română. Cuprinde în el altceva decât tot ce mai avem cu înțeles apropiat.

Și e foarte frumos, și expresiv. Va rămânea, deci, în limbă, până va muri, așa cum mor oamenii, de bătrânețe.

Ni se pare numai că întrebându-l azi și cu altă semnificație, tot de ordin politic, ca și „camarade” altădată, repetăm greșeala, fără să ne dăm seama că și consecințele aceleași vor fi: punem ziduri între oameni, ne înfărcuim tocmai când ar fi mai mare nevoie să desființăm toate gardurile separate.

Suntem convinși că în slavă cuvântul are o accepțiune ideală care acopere în înțelegime întrebuințarea care i s'a dat.

La noi, însă, hotărât, nu o are și atunci nu cumva, de dragul unei uniformizări de natură politică, divizăm oamenii aceleiași țări fără niciun rost?

Mai ales că, dacă e vorba să vedem lucrurile statistic, nouă ni se pare că numărul celor ce ar avea dreptul să fie agrăiți astfel e mult mai mare al celor din afară de cerc, decât al celor dinăuntru, o proporție ce se va menține la noi în țară, deoarece țărănimia nu acceptă decât pe acel „frate” al ei, creștin de origine.

Țăranul, ca și tot ce s'a ridicat din satul românesc, când vrea să-și arate toată afecțiunea pentru unul de al lui, utilizează pe „frate” — „frăților”, indiferent din ce organizație politică face parte.

Tovarășii îi poate fi, dacă are interes, și unul din „Madosz”-ul maghiar, — o tovarășie de afaceri — dar frate nu.

Frate îi e numai Românul. Iară noi azi de frați avem nevoie, nu de altceva.

Că din câte am băgat de seamă în lungul sutelor de ani ce au trecut peste noi, „tovarășile” dintre oameni n'au consistență „frăților”, cel puțin la noi, pentru simplul motiv că fiecareu îi e mai aproape cămașa fratelui de trup, decât vestonul tovarășului.

Să rămânem, deci, la „frate”.

*

O vorbă despre binețe.

Salutul roman, adoptat de organizațiile omenesti ale veacului al 20-lea, își avea un rost în lumea romană, unde pălăria era necunoscută. Cetățenii umbrau cu capul descoperit.

Noi l'am introdus aidoma sau cu mici modificări, uitând că pe cap avem pălărie, căciulă, țilindru, șapcă, chipiu sau bască.

Frumos salut, e drept. Numai că la noi, la Români, nu se potrivește.

Nouă nu ne stă bine decât cu: *Bună ziua!*

Să nu-l dăm peste cap și pe acesta, de dragul altor imprumuturi.

Să rămânem, deci, la „frate”, iar fratelui să-i dăm „bună ziua” pe românește.

Iar filologii sunt rugați să nu se mânia că ne-am amestecat într-o chestiune de specialitate oarecum. Oarecum!

Abonamente de primăvară

Ing. Florin Onițiu, Lei 5000
Subing. Traian Nistor, 1000

Convocare

Absolvenții tuturor școlilor inferioare „Arte și Meserii” din întreaga țară, sunt insistent rugați a lua parte la o consfătuire colegială, care va avea loc duminică 12 Noembrie a. c., ora 10 fix, în localul sportiv de sub Tâmpa (Terenul de Tenis și Patinaj).

Această consfătuire având caracter profesional, se recomandă absolvenților să fie prezenți.

Academia comercială rămâne la Brașov?

Odată cu eliberarea Clujului și apoi a Transilvaniei, problema înaltei școli academice brașovene s'a pus din nou: *rămâne aici, sau pleacă la Cluj?* Suntem informați că s'au înaintat memoriile locurilor în drept, pentru adoptarea primei soluții.

Asupra acestei chestiuni vom reveni.

„GAZETA TRANSILVANIEI”

Redactor responsabil
ION COLAN